

Ochranná pásma přírodních léčivých zdrojů

lázeňského místa

B ě l o v e s .

Východočeský krajský národní výbor v Hradci Králové stanoví podle § 46 odst. 1. zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, k zabezpečení ochrany přírodních léčivých zdrojů lázeňského místa Běloves tato ochranná pásma, jejichž plošné vymezení je zakresleno na mapě M-1:50 000, tvořící nedílnou součást tohoto rozhodnutí:

I. Ochranné pásmo I. stupně.

- /1/ Ochranné pásmo I. stupně přírodních léčivých zdrojů zahrnuje blízké okolí výstupních cest přírodních léčivých zdrojů a je pásmem maximální hygienické ochrany centra zřídelní struktury proplýněných minerálních vod.
- /2/ V ochranném pásmu I. stupně jsou zakázány všechny činnosti, které mohou rušit nebo jinak nepříznivě ovlivnit vydatnost, fyzikální vlastnosti a chemické složení přírodních léčivých zdrojů. Zejména jsou zakázány práce podléhající hornímu zákonu, hlubinné vrtání, hloubení, vykopávky, násypy, skládky, znečišťování, umísťování autoparkovišť, lámání kamene, trhání skal a těžba dříví / § 23 odst. 2 vyhlášky č. 26/1972 Sb., o ochraně a rozvoji přírodních léčebných lázní a přírodních léčivých zdrojů/. Vyjimku tvoří práce potřebné pro provoz přírodních léčebných lázní a přírodních léčivých zdrojů a pro činnosti, spojené s výstavbou a provozem veřejných vodovodů a kanalizací, jež lze konat jen se souhlasem Českého inspektorátu lázní a zřídels /dále jen "Inspektorát"/, a to v rozsahu a za podmínek uvedených v § 11 odst. 1, § 18 odst. 1 a § 20 odst. 2 směrnic ministerstva zdravotnictví a Ústředního geologického úřadu č. 51/1959 Ú.1., o provádění vrtných prací, prací podléhajících hornímu zákonu a jiných zemních prací v oblastech přírodních léčivých zdrojů /částka 51/1959 Ú.1. dále jen "směrnice"/.

- /3/ Pro kontrolu hydrogeologických poměrů přírodních léčivých zdrojů lázeňského a zřídelného místa Běloves musí organizace, v jejíž správě jsou přírodní léčivé zdroje, zajistit jejich pravidelné měření vydatnosti, hladiny /resp. tlaku/, teploty, obsahu volného CO_2 a chemického složení.
- /4/ Je zakázáno používání animálních hnojiv, hnojných závlah a dusíkatých strojenných hnojiv, budování hnojišť, silážních jam i kompostů a skladování strojenných hnojiv. Je zakázána přímá likvidace odpadů ze zemědělských a průmyslových objektů přes půdní fond. Dále je zakázáno používání pesticidních látek a pasení dobytka.
- /5/ V ochranném pásmu I. stupně je zakázána nová výstavby, která neslouží provozu a potřebám lázní a zřidel. Stávající objekty /zemědělské objekty, těžební činnost, lom a j./ ohrožující existenci a hygienickou nezávadnost přírodních léčivých zdrojů a léčebný režim přírodních léčebných lázní musí být likvidovány. Celé území ochranného pásma I. stupně musí být postupně sanováno.
- /6/ V maximální možné míře je třeba území I. ochranného pásma zalesňovat. Věškeré lesní plochy nacházející se v tomto území je třeba převést do kategorie lesů účelových.
- /7/ Odběry prostých podzemních vod o vydatnosti vyšší než 0,5 l/s jsou zakázány. Povolení odběrů prostých podzemních vod o vydatnosti do 0,5 l/s je vázáno na individuální posouzení a musí být odsouhlaseno závazným posudkem "Inspektorátu". Vyjimku tvoří povolený odběr prosté podzemní vody pro zřídelní závod Běloves ve výši 10 l/s vrty H_g 24 a H_g 25/ získaný břehovou infiltrací z řeky Mětuje. Současně je možnost využívání zdrojů prostých podzemních vod limitována obsahem volného CO_2 do 250 mg/l.
- /8/ Opuštěné dobývací prostory bývalých šterkopískoven musí být sanovány a rekultivovány.

- /9/ Jsou zakázány trhací práce veškerého rozsahu.
- /10/ Odvodňovací práce, které by způsobily trvalé snížení hladiny prostých podzemních vod jsou zakázány.
- /11/ Je zakázáno provádění hydrotechnických prací v řečišti Metuje, které by vedly k trvalým změnám úrovně hladiny vody v řečišti a okolí.
- /12/ Plošné systematické meliorace pozemků jsou zakázány.
- /13/ Je zakázáno umísťování uložišť ropy a ropných produktů, výstavba kotelen na tekutá paliva, vedení produktovodů a umísťování všech objektů skladujících a manipulujících s ropou a ropnými látkami.

II. Ochranné pásmo II. stupně.

- /14/ Ochranné pásmo II. stupně přírodních léčivých zdrojů zahrnuje širší okolí centrální části zřídelní struktury.
- /15/ V části ochranného pásma II. stupně, kde jsou hranice shodné s ochranným pásmem I. stupně, platí pro veškerou činnost ustanovení a omezení stejná jako v ochranném pásmu I. stupně. Ve zbývajících částech ochranného pásma II. stupně mohou být práce podléhající hornímu zákonu povolovány v rozsahu a za podmínek uvedených v § 11 odst. 2, v § 18 odst. 2 a 4 a v § 20 odst. 3 Směrnice ministerstva zdravotnictví a bývalého Ústředního geologického úřadu č. 51/1959 Ú.1., a to po předchozím souhlasu Inspektorátu.
- /16/ Je zakázáno budování hnojišť a silážních jam, používání animálních hnojiv a hnojných závlah a pesticidních látek. Výjimku tvoří povolené používání pesticidů ve sklenících n.p. Sempra Náchod.
- /17/ Odběry prostých podzemních vod o vydatnosti 0,5 l/s jsou vázány na individuální posouzení Inspektorátu.
- /18/ Odvodňovací práce mohou být povolovány pouze na dočasnou dobu za předpokladu, že nezpůsobí trvalé snížení hladiny prostých podzemních vod.

- /19/ Mělké meliorační práce jsou vázány na individuální posouzení Inspektorátu a mohou být povolovány pouze na základě předložení výsledků geochemického průzkumu předmětné oblasti.
- /20/ Trhací práce mohou být povoleny pouze za předpokladu, že seismické účinky na okraji ochranného pásma I. stupně nepřesáhnou úroveň přirozeného seismického neklidu této oblasti. Tato podmínka musí být předem prokázána měřením seismických účinků pokusného odstřelu.
- /21/ Je zakázána systematická těžba lesních porostů. Lesy v tomto pásmu musí být zařazeny do kategorie lesů účelových.
- /22/ Je zakázáno umísťování veškerých objektů skladujících a manipulujících s ropou a ropnými látkami.

III. Ochranné pásmo III. stupně.

- /23/ Ochranné pásmo III. stupně přírodních léčivých zdrojů lázeňského místa zahrnuje širokou infiltrační oblast bělovesské zřídelní struktury a zajišťuje ochranu hydraulického režimu hlavního zřídelního zlomu SV - JZ směru. Člení se na dvě subpásma III.-1 a III.-2.
- /24/ Subpásmo III-1 ochranného pásma III. stupně zahrnuje předpokládanou část infiltračního území proplyněných minerálních vod, nacházejících se na československém území.
- /25/ Subpásmo III-2 zajišťuje ochranu hydraulického režimu hlavního zřídelního zlomu.
- /26/ V ochranném pásmu III. stupně jsou povoleny práce podléhající hornímu zákonu v rozsahu a za podmínek uvedených v § 11 odst. 2, v § 18 odst. 2 a 4 a v § 20 odst. 3 Směrnice, a to po předchozím souhlasu Inspektorátu.

- /27/ V ochranném pásmu III. stupně se zemědělská rostlinná výroba neomezuje za předpokladu, že budou dodržovány směrné hodnoty hnojných dávek na 1 ha.
- /28/ V subpásmu III.-1 se nepovoluje výstavba velkokapacitních zemědělských objektů. V subpásmu III.-2 se zemědělská výstavba podstatněji neomezuje. Je však vázána na předchozí souhlas Inspektorátu.
- /29/ Letecké postřiky zemědělských a lesních kultur jsou zakázány.
- /30/ Zřizování skládek hnoje, budování silážních jam a podobných zdrojů možného znečištění je třeba posuzovat individuálně, dokládat hydrogeologickým posudkem a lokalizací odsouhlasit Inspektorátem. Obdobná zásada platí pro zřizování skládek domovních odpadů.
- /31/ Plošné meliorační práce pro zemědělské účely nesmí být povolovány jednotlivě po lokalitách, ale vždy jako celkový záměr plánovaných odvodnění všech uvažovaných ploch v pásmu.
- /32/ Odběr přírodních léčivých zdrojů a jiných minerálních vod musí být limitován schváleným plánem jejich využití / § 13 vyhlášky 26/72 Sb./.
- /33/ Jímání prostých podzemních vod s obsahem nižším než 250 mg/l volného CO₂ lze povolit za předpokladu splnění podmínky § 21 odst. 6 Směrnice.
- /34/ Vypouštění odpadních vod do povrchových popř. podzemních vod může povolit vodohospodářský orgán pouze na základě závazného posudku orgánu hygienické služby a Inspektorátu.
- /35/ V subpásmu III.-2 jsou zakázány vrtné práce zasahující do skalního podloží. Výjimku tvoří vrtné práce prováděné pro potřeby lázní a zřídél. Současně jsou v tomto subpásmu zakázány práce, které by mohly způsobit trvalé snížení hladiny prostých podzemních vod.

- /36/ V subpásmu III.-1 je zakázáno umísťování úložišť ropy a ropných produktů, budování produktodů, zřizování kotelen na tekutá paliva, čerpacích stanic PHM a objektů, kde se skladuje a manipuluje s těmito látkami.
- V subpásmu III.-2 je umísťování provozů a ropou a ropnými produkty povoleno za předpokladu, že budou v souladu s ustanoveními vyhlášky 35/1972 Sb., o ochraně vod před znečištěním ropnými látkami, a může být realizováno až po vydání závazného posudku orgánu hygienické služby a Inspektorátu.
- /37/ V zájmu preventivní ochrany přírodních léčivých zdrojů je nutno postupně tlakově zatčsnit všechny vrty, které nejsou používány, nebo neslouží jako pozorovací.
- /38/ V ochranném pásmu III. stupně mohou být prováděny bez souhlasu Inspektorátu stavební práce, které neovlivní kvalitativně a kvantitativně podzemní vody a vody v kvarterních náplavech.
- /39/ Lesy musí být zařazeny do kategorie lesů účelových a lesní hospodářství řízeno ve smyslu ustanovení o účelových lesích.

Závěrečná ustanovení.

Stanovení ochranných pásem přírodních léčivých zdrojů lázeňského místa Běloves bude vhodným způsobem zveřejněno a s příslušnou mapou uloženo u MěNV Náchod, ONV Náchod, Vč.KNV Hradec Králové, u Českého geologického úřadu Praha, Českého báňského úřadu Praha, na ministerstvu zdravotnictví ČSR - Českém inspektorátu lázní a zřídelských a ÚSGK v Praze.

Na ministerstvu zdravotnictví ČSR - Českém inspektorátu lázní a zřídelských budou uloženy posudky, které byly podkladem pro stanovení ochranných pásem.

Důvodová zpráva.

Výměrem ministra zdravotnictví byla pro lázeňské místo Běloves stanovena v roce 1960 /prozatimní ochranná pásma přírodních léčivých zdrojů minerálních vod. Tato prozatimní ochranná pásma byla stanovena na mezidobí, aby se zabránilo škodám, které by mohly vzniknout na přírodních léčivých zdrojích do doby, než pro ně budou stanovena na základě detailního hydrogeologického průzkumu ochranná pásma "definičvní". Detailní hydrogeologický průzkum proběhl v letech 1972 - 1977 a na základě jeho výsledků jsou vypracována nová ochranná pásma pro přírodní léčivé zdroje proplyněných minerálních vod lázeňského a zřídelního místa Běloves.

Z regionálního hlediska a z pohledu členění Českého masivu v rámci globální tektoniky, přísluší široká zřídelní oblast bělovesských kyselek k Západosudetské soustavě. Oblast náleží k zóně styku okrajových SZ výběžků krystalika Orlických hor s permokarbonskými sedimenty podkrkonošské pánve, mezozoikem vnitrosudetské deprese a české křídové tabule.

Nejstaršími horninami v hydrogeologické struktuře přírodních léčivých zdrojů minerálních vod jsou novoměstské fylity pravděpodobně proterozoického stáří. Těleso novoměstských fylitů je na mnohých místech proniknuto pozdně orogenetickým masivem novohradského granodioritu, jehož SZ apofýza se nachází cca 2 km JV od bělovesských lázní. Žilným doprovodem tělesa granodioritu jsou žulové porfyry.

Ze sedimentárních hornin překrývajících krystalinický podklad mají ve zřídelní struktuře největší význam permské sedimenty, jejichž stáří je zařazeno ke svrchní červené jalovině a zechsteinu. Mezozoické sedimenty se nacházejí mimo oblast pokrytou ochrannými pásmi přírodních léčivých zdrojů a jedná se ponejvíce o křídové sedimenty české křídové tabule a na V o mezozoikum vnitrosudetské deprese.

Z pokryvných útvarů mají ve zřídelní struktuře největší význam kvarterní náplavy Metuje, na území svahů pak

svahové sutě a uložení dejekčních kuželů při vyústění bočních údolí.

Výskyt proplyněných minerálních vod s juvenilním CO_2 je v oblasti Běloves vázán na významné a hluboké tektonické poruchy. Dnešní tektonická stavba území je výsledkem složitých orogenetických procesů. Za nejstarší je považován orogen assyntský, který podmínil vznik orlicko-kladské klenby. Kaledonský orogen prokázaný v západosudetské soustavě nelze v zájmovém území pro nedostatek vzniku nových struktur a silursko-devonských formací dokázat. Variské vrásnění podmínilo vznik struktury vnitrosudetské deprese a částečně zastřelo tektonický plán assyntsko-kaledonské kry svojí germanotypní tektonikou. Saxonské vrásnění, jakožto odezva v Českém masivu na vrásnění alpinské v Karpatské soustavě, je již vrásněním posthumním, způsobilo řadu radikálních poklesů a zdvihů, čímž dostal tektonický plán oblasti ráz hráštěvé stavby. Zlomové linie podmiňující hráštěvou stavbu jsou i cestami výstupu juvenilního CO_2 a minerální vody. Z tektonických zlomových linií zde převažují směry SZ-JV a SV-JZ a na jejich křížení se pak nachází vývěrová centra proplyněných minerálních vod bělověské struktury.

Relativně postrá petrografická stavba území se projevuje i značnou hydrogeologickou diferenciací jednotlivých celků. Krystalinikum tvořené novoměstskými fylity lze považovat za velmi slabě propustné. Zvýšenou propustnost mají pouze poruchové zóny, které mohou působit jako dreny podzemních vod. Těchto zón může využívat ke svému výstupu jak voda, tak i juvenilní CO_2 . Tělesa mladších hlubinných vývěřelých granodioritů a křemenného porfyru mají sice řidší síť puklin, jsou však volnější než pukliny ve fylitech, což způsobuje lepší puklinovou propustnost, mající význam především pro infiltraci atmosferických srážek.

Horniny podkrkonošského permu lze díky značnému podílu jílových komponent považovat za prakticky nepropustné. Místem, kde může docházet k cirkulaci podzemních vod jsou pouze zóny porušené tektonicky.

Hydrogeologická charakteristika kvarterních uloženin zastoupených eluvii a aluviálními náplavy je na jednotlivých typech matečných hornin různá. Relativně nejlepší propustnost z eluvií mají eluvia vyvřelých hornin, podstatně nižší propustnost pak eluvia na novoměstských fylitech a nejnižší na perských sedimentech. Vzhledem ke svému zvodnění mají eluviální náplavy Metuje jako jediný hydrogeologický celek, vodo-hospodářský význam. V důsledku ochrany přírodních léčivých zdrojů minerálních vod je však možnost exploatace zdrojů těchto podzemních vod omezena.

Na základě hydrogeologické charakteristiky hornin, které se vyskytují ve zřídelní struktuře proplyněných minerálních vod Běloves a na základě hydraulických a hydrochemických poznatků lze vyvodit zákonitosti oběhu podzemních vod. Ve zřídelní struktuře se vyskytují pouze vadosní vody, které infiltrují v prostředí vyvřelých hornin novohradského masivu a v omezeném množství v prostředí novoměstských fylitů. Důsledkem řady činitelů dochází u těchto vod k výrazné chemické zonálnosti ze které je možno vyčlenit 3 základní typy:

- 1.) Prosté podzemní vody zóny aktivního oběhu s celkově nízkou mineralizací / do 0,3 g/l/ a s nepatrným obsahem volného CO_2 /do 40 mg/l/.
- 2.) Podzemní vody zóny aktivního oběhu sycené juvenilním CO_2 .
- 3.) Silně mineralizované vody zóny ztíženého oběhu s různým stupněm sycení juvenilním CO_2 .

Proplyněné minerální vody v běloveské zřídelní struktuře přísluší typu 2 a 3, liší se od sebe stupněm mineralizace a částečně i obsahem volného CO_2 .

Druhý typ t.j. kalcium-bikarbonátový je typem mělkých freatických vod údolních náplavů Metuje, který je v prostředí svého oběhu sycen CO_2 . K tomuto typu proplyněných minerálních vod patří přírodní léčivé zdroje Ida I a II a Ivan s mineralizací do 1 g/l a obsahem CO_2 okolo 2,5 g/l.

Třetí typ t.j. natrium-bikarbonátový se zvýšeným obsahem SO_4 a Cl patří vodám zóny hlubokého a ztíženého oběhu. K tomuto typu proplyněných minerálních vod patří přírodní léčivé zdroje získané z vrtů S6 a S8, s mineralizací okolo 2,5 g/l a obsahem CO_2 okolo 3 g/l.

Detailní hydrogeologický průzkum realizovaný v letech 1972 až 1977 n.p. Geotest Brno za účelem zpracování podkladů pro ochranná pásma přírodních léčivých zdrojů proplýněných minerálních vod navazoval na starší účelové geologické a hydrogeologické práce. Na základě souboru výsledků těchto prací byla navržena ve smyslu § 46 odst. 1 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, se zřetelem k příslušným ustanovením vyhlášky ministerstva zdravotnictví ČSR č. 26/1972 Sb., o ochraně a rozvoji přírodních léčebných lázní a přírodních léčivých zdrojů, a Směrnic ministerstva zdravotnictví a ÚGÚ částka 51/1959 Ú.1., o provádění vrtných prací, prací podléhajících hornímu zákonu a jiných zemních prací v oblastech přírodních léčivých zdrojů, ochranná pásma ve 3. stupních. Plošné vymezení jednotlivých stupňů ochranných pásem je uvedeno v mapě 1: 50 000, která je nedílnou součástí výměru o jejich stanovení.

Ochranné pásmo I. stupně.

Zahrnuje blízké okolí výstupních cest proplýněných minerálních vod a je pásmem maximální hygienické ochrany centra zřidelní struktury. V tomto pásmu je třeba bezpečně chránit přírodní léčivé zdroje a musí být zabráněno jakémukoliv narušení výstupních cest minerálních vod a CO_2 . Zdroje musí být chráněny před nadměrným využíváním. Zemní, báňské a vrtné práce nesmějí být prováděny pokud neslouží potřebám využití přírodních léčivých zdrojů a jejich jímání. Území nesmí být odvodňováno. Stavební práce musí být omezeny na nezbytné minimum a musí sloužit potřebám lázeňství a zřidelnictví. Objekty produkující odpadní látky a svým provozem ohrožující přírodní léčivé zdroje a režim přírodních léčebných lázní je třeba postupně likvidovat. Celé území ochranného pásma I. stupně je třeba postupně z hlediska hygienického sanovat. Při výstavbě pro potřebu lázní a zřidel je třeba dbát zvláště pečlivě hygienických předpisů, hlavně pokud jde o možnou bakteriální kontaminaci minerálních pramenů. Zemědělskou činnost je třeba v tomto území omezit na minimum. Intenzivní zemědělská činnost je v přímém rozporu s ochranou přírodních léčivých zdrojů minerálních vod lázeňského

místa Běloves.

Ochranné pásmo 2. stupně.

Zahrnuje širší oblast centrální části zřidelní struktury proplněných minerálních vod lázeňského místa Běloves. Je členěno na dvě subpásma, z nichž subpásma 2. -1 je svým rozsahem a podmínkami pro hospodářskou činnost shodné s ochranným pásmem 1. stupně. Subpásma 2 -2 chrání prostor S a SZ od centra zřidelní oblasti, kde průzkumné práce prokázaly možnost případného dalšího rozšíření zdrojů minerálních vod. Z tohoto důvodu jsou zde upraveny určité druhy hospodářské činnosti, jako odběry zdrojů podzemních vod, zemědělská činnost a j. a ostatní činnost je vázána na vydávání závazného posudku Českého inspektorátu lázní a zřidel.

Ochranné pásmo 3. stupně.

Zahrnuje širokou infiltrační oblast bělovesské zřidelní struktury nacházející se na československém území. Současně zajišťuje ochranu hydraulického režimu hlavního zřidelního zlomu bělovesské struktury proplněných minerálních vod. Z tohoto důvodu je ochranné pásmo 3. stupně členěno do dvou subpásam, ve kterých jsou v dosledku rozdílných hydrogeologických situací stanoveny specifické podmínky hospodářské činnosti v jednotlivých subpásmech. V zájmu zachování neměnných infiltračních poměrů oblasti musí být veškerá činnost usměrňována tak, aby tyto poměry nezhoršovala. Musí být zajištěno, aby lesní hospodářství bylo řízeno ve smyslu ustanovení o účelových lesích, aby bylo zabráněno trvalému odlesnění a omezení erozivní činnosti. Ochranné pásmo 3. stupně navazuje na ochranné pásmo lázeňského místa Kudowa Zdroj PLR, čímž je chráněna zbývající část infiltrační oblasti nacházející se mimo státní území ČSSR. Ochranná pásma jednotlivých stupňů jsou převážně vedena po komunikacích tak, aby byla v terénu dobře určitelná.